

Valkendorfs Livsgerning som »solid Harthugning, lige djærv og ærligt ment i Bergen, paa Gulland, Øsel og i København«. Man kunde bruge lignende Ord om hans sidste Historieskrivers Værk.

*Knud Fabricius.*

Ved sin tidlige Død 1885 efterlod J. J. A. Worsaae to Memoireværker: Optegnelserne om hans Arbejde ved Rosenborg (væsentlig nedskrevet 1876 og allerede udgivet 1886 af P. Brock) og hans egentlige Livserindringer, der var paabegyndt 1879, men endnu kun omfattede de første 25 Aar af hans Liv (1821—46). Under Titelen *En Oldgranskers Erindringer* er de nu i 1934 blevet udgivet af Victor Hermansen sammen med en Række samtidige Breve fra og til Forfatteren. Bogen er af Fru Lulle Konow, født Worsaae, forsynet med et Forord, hvoraf det fremgaar, at der foreligger en omfattende Samling Breve fra de følgende Aar, og man maa haabe, at ogsaa de vil blive offentliggjorte som en Slags Fortsættelse af den afbrudte Levnedbeskrivelse. Selvom man imidlertid beklager, at Worsaae ikke naaede at skildre de Aar af sit Liv, der maaske vilde interessere mest, er det dog med Fornøjelse man læser »En Oldgranskers Erindringer«. Livligt og elskværdigt fortæller Amtsforvaltersønnen om sin Opvækst i Vejle, om Provinsbyens Liv, om Egnens Bønder og deres Forhold til Øvrigheden — en patriarkalsk Idyl, der, som det staar for den aldrende Museumsdirektør og Minister, endnu ikke var fordærvet af »det yderliggaaende demokratiske Parti«s Prædiken Had mod Embedsstanden. Konservativ var han fra sin Ungdom; som Student sluttede han sig vel til Skandinavisternes Arbejde for en aandelig Enhed mellem de skandinaviske Folk, men deltog ikke i Bestræbelserne for at forberede en politisk Enhed, »ligesaalet som jeg nogensinde til Dato har villet deltage i politisk Opposition mod Regeringen«, tilføjer han.

Allerede som elleveaarig havde han grundlagt sin Oldsags-samling, og da han 15 Aar gammel kom til København for at afslutte sin Skolegang, traadte han straks i Forbindelse med Oldnordisk Museum og dets Chef C. J. Thomsen. Trods det nære Samarbejde udviklede Forholdet sig ikke helt harmonisk. Worsaae, der allerede 19 Aar gammel fik offentliggjort sin første Afhandling og hurtigt vandt sig et Navn, indrømmer selv, at han vel nok var noget indbildsk og stolt, og Thomsen synes at have været paaholdende over for sin unge Medarbejder paa Museet; medens man i Worsaaes tidlige Breve til Thomsen fornemmer en Tone

af oprigtig Hengivenhed, er hans Skildring af ham i Erindringerne fra 1879 præget af en mere konventionel Ærbødighed.

Bogen slutter med den morsomme Beretning om Worsaaes Rejse 1846—47 til Skotland og Irland, hvor han hurtigt fandt sig til Rette i det højeste Aristokratis selskabelige Liv paa de skotske Slotte, samtidig med at han energisk fastholdt sin Rejse's egentlige Formaal.

Biografien er overordentlig vel skrevet, og suppleret med Brevene (saaledes som det havde været Worsaaes egen Tanke ved Udarbejdelsen) giver den et livfuldt Billede, ikke alene af sin Forfatter, men ogsaa af hans Tid og de talrige Personligheder, han kom i Forbindelse med og skildrer indgaaende eller i smaa Anekdoter.

Udgaven er forsynet med et lille Tillæg med gode, kortfattede Noter og selvfølgelig Personregister. *Gudmund Boesen.*

I *Bidrag til Undervisningens Historie i Middelalderen og under Humanismens og Reformationens Indflydelse* har fhv. Skoledirektør Chr. Buur givet en praktisk Oversigt over det paagældende Emne paa Grundlag af den nyere Litteratur, men dog ogsaa med nogen selvstændig Benyttelse af primære Kilder, især for Danmarks Vedkommende. Mest indgaaende er Behandlingen af de middelalderlige Skoleforhold, til Belysning af hvilke Forf. har fremdraget en Del lidet kendte Træk fra Gavebreve, Testamenter og andre Dokumenter. Hist og her kunde man dog have ønsket en noget større Sikkerhed i Kendskabet til Middelalderens almindelige kirkehistoriske Begreber. Ringere er Skildringen af Skolevæsenets Historie efter Reformationen. Forf. har aabenbart ikke i tilstrækkelig Grad fulgt med i den nyeste historiske Litteratur, hvorfor adskillige vigtige Bidrag er undgaaet hans Opmærksomhed. Desuden lider Fremstillingen for dette Afsnits Vedkommende af den Svaghed, at Forf. ikke — som ellers — nøjes med at give en Oversigt over den skolehistoriske Udviklingsgang, men fordyber sig i en stærkt detailleret Udredning af specielle Skoleforhold (især paa Fyen, med Biskop Jacob Madsen Vejles Visitatsbog som Kilde). Det betydningsfuldeste ved Bogen er uden Tvivl, at der her er gjort et fordomsfrit Forsøg paa at se virkelig historisk paa Emnet og fremhæve det for enhver Tidsalders Dannelsesstrin værdifulde ved de forskellige pædagogiske Systemer og Skoleordninger. *Bjørn Kornerup.*

»Verein für Schleswig-Holsteinische Kirchengeschichte«, som allerede 1909—20 ved Ernst Michelsen har besørget en Udgave